

Література

1. Вишенський І. Твори / З книжної української мови перекл. В. Шевчук; передм. і приміт. В. Шевчука / Іван Вишенський. – К. : Дніпро, 1986. – 247 с.
2. Давній український гумор і сатира [упоряд., вступ. ст. і прим. Л. Є. Махновця]. – К. : Держлітвидав України, 1959. – 493 с.
3. Махновець Л.Є. Сатира і гумор української прози XVI-XVIII ст./ Л.Є. Махновець. – К. : Наукова думка, 1964. – 479 с.
4. Нога Г. Звичаї тієї з давніх школярів бували... (Український святковий бурлеск XVII-XVIII ст.) / Геннадій Нога. – К. : Стило, 2001. – 190 с.
5. Нудьга Г. Пародія в українській літературі / Геннадій Нога. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 175 с.

Богданова М.І.,

студентка,

Запорізький національний університет

**ПОЕТИКА ПОВСЯКДЕННОГО ПРОСТОРУ В НОВЕЛІ
ІВАНА ФРАНКА «СОЙЧИНЕ КРИЛО»**

У художньому творі зображено реальний світ – як матеріальний, так й ідеальний: природу, речі, події, людей, їх світ існування – буття. Реальною формою існування цього світу є простір повсякдення. Проблема повсякденності вивчається в історіографії, соціології, філософії, психології, семіотики, естетики. Повсякденність має довгу історію, але предметом теоретичного вивчення стала в XX столітті. Одні з перших до цієї проблеми звернулися історики. Були опубліковані праці І. Забеліна, М. Костомарова, А. Терещенка, Е. Віоле-ле-Дюка, Е. Фукса, П. Гиро, присвячені різним аспектам повсякдення, зокрема, середовищу людини – природі, поселенню (житло), тілу (харчування, гігієна), ритуалу (хрещення, весілля), дозвіллю та ін. Сучасні уявлення про культуру повсякдення ґрунтуються на дослідженнях представників методології історичної антропології, що розроблялася у французькій школі «Анналів» (Л. Февр, М. Блок, Ф. Бродель, Ж. Дюбі, Ж. Ле Гофф та ін.), на розробках з феноменології (Ф. Брентано, Е. Гуссерль, М. Гайдеггер, згодом Г.Г Гадамер, Ж. Дерріда та ін.) і на працях феноменологічної соціології (А. Шютц, П. Бергер, Т. Лукман, Е. Гоффман).

Повсякдення має часовий вимір. Час повсякдення обумовлений обертанням землі навколо власної висі, він має природничо-космічний рівень. Доба є основною мірою часу. Час у художньому творі є фрагментарним. Повсякдення має й просторовий вимір. Простір повсякденності визначається місцем, територією, де проходить життя. Це своєрідна система просторів, що включає в себе простір тіла людини, помешкання та ін. Простір помешкання розподіляється на зони: зона харчування, зона догляду за тілом, зона відпочинку та ін. Зона відпочинку іноді несе сакральний зміст. Повсякденний простір може бути представлений містом і селом з власною інфраструктурою. А також географічними об'єктами: горами, морями, лісами, полями та ін. Особливе змістове навантаження в характеристиці повсякдення мають речі. Річ – (предмет) у філософському значенні – об'єктивний світ, що існує поза свідомістю людини й діє на цю свідомість. У літературознавстві дослідники виокремлюють речі за трьома характеристиками: культурологічна, характерологічна, сюжетно-композиційна. Множинність визначень повсякденності обумовлена складністю самого феномену повсякденності та міждисциплінарним зацікавленням цим явищем.

Новела «Сойчине крило» належить до мистецьких творів, в яких викристалізувалася проза XX століття. Дослідники М. Гуняк, Т. Гундорова, В. Дуркалевич, А. Печарський наголошують, що твір поєднав риси реалізму, модернізму, натуралізму, романтизму. Варто

зазначити, що поетикальна своєрідність виявляється не лише у зазначених особливостях, а й у своєрідності поетики простору повсякдення твору, що пов'язано з життям героїв. Фабульний час у новелі «Сойчине крило» триває декілька годин новорічного вечора, коли герой отримує листа від коханої жінки та читає його, а сюжет охоплює все життя головного героя-відлюдька. Фабульна дія обмежена локальним простором – кімната головного героя.

Іван Франко акцентує увагу на екзистенційних проблемах. Однією з центральних проблем твору є антропологічна, що пов'язана зі зображенням основних проблем буття й буття інтелігента Массіно/Маріо зокрема. На нашу думку, символічними збігами позначені дати написання збірки «Зів'яле листя» і новели «Сойчине крило», з віком самого Івана Франка та його героїв. Так, вік письменника (сорок років) під час виходу «Зів'ялого листя» (1896 рік) символічно збігається з віком головного героя Массіно/Маріо в «Сойчиному крилі», який вкотре переосмислює власне життя, кохання до фатальної жінки Мані, знаходиться на порозі сорокарічного ювілею. Основним простором повсякдення під час кохання героїв був ліс, поляни, будинок, веранда. Для Манюсі ліс є основним простором і включає в себе інші простори: гущавини, поляни, стежки, зруби, хащі. Простір лісу обмежує молоду, імпульсивну жінку й вона втікає в місто. Іван Франко протиставляє ці два простори. Манюся тікає у простір Міста – культури.

Варто звернути увагу на подієвий ряд повсякдення Марії після втечі, що вона пережила й описала в листі. Перше випробування пов'язане з обманом Генріся. Як зазначає Манюся, «він був незлий хлопець з природи» [5, с. 670], але покинувши змалку рідний дім, пройшов злочинську школу. Манюся була змушена вести злочинське життя в шайці Генріся та Зігмунта. Вона приваблювала багатих паничів: «Я мусила одягатися в яркі сукні і ходити з Генрісем на прохід попри вистави і склепи, де було багато панства. Я мала звертати на себе увагу і приманювати багатих паничів, а члени шайки шниряли в юрбі і «працювали»» [5, 671]. Наступні випробування були пов'язані з домовленістю з приставом і викупом Генріся. Після розривом з Генрісем Манюся на деякий час переходить до рук Зігмунта. Згодом у потязі Манюся знайомиться з Володимиром Семеновичем, який був для неї «чудовим чоловіком»: «Стільки смирності, делікатності та виrozumіlostі я ще не стрічала у мужчини. Від першої хвили знайомості я говорила з ним вільно, як із старим добрим знайомим. Він усе служував мені, упереджав мої бажання, дбав за всі дрібниці в дорозі і на квартирі, як добра мати. Я дивувалася не раз, звідки в Росії беруться такі мужчини» [5, 673]. Свої медові дні пара прожила швидко. Згодом чоловік почав пиячити й захоплюватися азартними іграми: «Тільки по невчасі я дізналася, що в тім стані до нього присідається ще одна відьма – карти. В п'янім стані його опановувала пристрасть грача, і тоді він готов був програти все, що мав» [5, 673].

Манюся дізналася, що її буде програно, згодом вона перейшла у власність Светлова. Три місяці дівчина провела з ним. Під час сутички в лісі Зігмунд, щоб повернути Манюсю, вбив Светлова, і Манюся перейшла до рук іншого злодія Сашка: «...якої народності і якої віри він був, сього не знав ніхто, і до сього було всім байдуже» [5, 677]. Коли ватагу злочинців оточили три роти солдат, Манюся «стала трофеєм» капітана-ісправника Серебрякова. Манюсине життя було нестерпним у домі капітана, де вона перебувала майже рік: «Ані побут між злодіями, ані блукання по сибірських тундрах, ані життя в тайзі серед бродяг не було для мене таке страшне та погане, як життя в домі капітана-ісправника Серебрякова» [5, 678]. Після втечі з дому капітана Манюся їхала потягом із військовими до Китаю, де й знаходилася під час написання листа. Емоції від пережитого, байдужість до власного життя спонукали Манюсю до сповіді, бо тільки на сповіді людина каже правду без лукавства, не приховуючи жодного факту.

Перебування в лісі, поїздка через ліс, зустріч у лісі – це відображення міфологічного сюжету про вирішальне випробування людини. У давній міфології пара Ліс і Місто є уособленням бінарної опозиції Хаосу й Космосу, природи й культури, те, що виникло само собою й створене людиною. За Іваном Франком Ліс не є хаосом, а упорядкованою системою. Як міфологічний простір Ліс знаходиться за межами окультуреного Космосу. Саме з цієї системи тікає Марія в простір культури. Якщо для Манюсі ліс є обмеженням, вона тікає з нього, то для Массіно стає

випробуванням, простір лісу був наповнений щастям, коханням і сподіваннями.. Після розриву з коханою його життя змінилося, він став відлюдьком, духовним сибаритом, самотником. Массіно схильний до меланхолії, він має протилежний Манюсі неромантичний характер. Його повсякденна сфера є елементом культури, що створена героєм не для задоволення матеріальних потреб, а духовних. Кожна сфера побуту Массіно має свій культурний, сакральний зміст.

Отже, Іван Франко в «Сойчиному крилі» зображує образи: чоловіка інтелегента, громадського діяча, що усамітнюється після невдалого кохання, і стає егоїстом і самотником, а також жінку фатальну, демонічну. Манюся є втіленням стихійної жіночності, її історія починається романтичним бажанням жити, пізнати світ щастя, емоцій, розкоші, а закінчується перетворенням на забавку для чоловіка.

Література

1. Лелеко В. Пространство повседневности как предмет культурологического анализа : автореф. дис. ... д. культуролог. наук : 24.00.01 / Виталий Дмитриевич Лелеко. – Санкт-Петербург, 2002. – 38 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / Р.Гром'як, Ю. Ковалів. – К. : ВЦ „Академія”, 1997. – 752 с.
3. Печарський А. Іван Франко – «Дух, наука, думка, воля»: психоаналітична парадигма творчості / Андрій Печарський // Дивослово. – 2014. – №10. – С. 58–63.
4. Позняк Н. Архетип міста і лісу в міфопоетиці М. Ключова та Б.-І. Антонича [Електронний ресурс] / Н. Позняк. – Режим доступу : http://kluev.org.ua/academia/poznjakdla_web.htm
5. Франко І. «Під України єднаймося прапор!». Вибрані твори / Іван Франко. – К. : Країна Мрій, 2009. – 752 с.

Бондаренко Л.Г.,
кандидат педагогічних наук,
Херсонський державний університет

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГУМОРИСТИЧНИХ ТА САТИРИЧНИХ ТВОРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Концепція Нової української школи спрямована на виховання якісно нового випускника – цілісної особистості, усебічно розвиненої, здатної до критичного мислення; патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і спроможний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя [2]. Досягнення цієї мети, безумовно, потребує від учителя-практика використання новітнього методичного інструментарію. Це у свою чергу передбачає пошук сучасних шляхів формування майбутнього словесника на філологічних факультетах університетів та педагогічних вузів.

Традиційно методика спрямовує викладача на підготовку студентів до опрацювання гумористичних і сатиричних творів під час опрацювання тем «Методика вивчення художнього твору» та «Шкільне літературознавство», що передбачають розгляд таких питань, як: основні етапи роботи над текстом, підготовка учнів до його сприймання, читання і його види, принципи та шляхи аналізу, особливості вивчення творів різних родів та жанрів, аналіз образу-персонажа, засвоєння теоретико-літературних відомостей, вивчення мови художнього твору, індивідуального стилю письменника тощо [1]. Опановуючи цей матеріал, майбутні вчителі вже ознайомлені зі змістом і структурою шкільного курсу літератури, традиційними та інноваційними методами,